Katrineholms Kuriren

Måndag 11 februari 1985

Sextio spelmän på stämma

Lördagen i Gnesta gick i spelmansmusikens tecken. Från när och fjärran anlände spelmän. Alla ville de vara med på den första Gnestastämman och täcka in även februari månad med spelmansaktiviteter. I allspelet deltog nära 60 spelmän, men det var långt ifrån alla. Många föredrog att framträda i sina respektive grupper. Omkring 350 åhörare satt bekvämt bakåtlutade i Elektrons fåtöljer och njöt av de toner som strömmade ut från fiolerna och nyckelharpornas inre.

Malmabygdens Anita Hedlund, Ing-Marie Sundin och Bernt Olsson svarade för en stunds dansmusik.

Spelmansstämmor förknippas ofta — helt felaktigt — med midsommar. Så är det inte alls. Om det bara finns lämpliga lokaler kan stämmor arrangeras vid vilken årstid som helst.

I Elektron finns de ytor som fordras. A-salen, med stor scen och nära 400 fåtöljer, kom väl till pass för själva stämman.

Allspelet är för många, både spelmän och åhörare, en speciell högtidsstund. I Sörmland kräver traditionen att Lästringe gånglåt av Anders Andersson kommer högst upp på spelplanen. När den sista tonen förklingat blev det fritt fram för spelmännens önskemål.

Från Lästringe gångade man snabbt vidare upp till Fogdö och klämde i med en smäktande vals från just den delen av landskapet.

Allspelet fortsatte med "Brännvinslåten" speciellt lämpad för nyckelharpor.

Lille Gustaf, var trots sin "litenhet" en imponerande man med fin spelmanstradition. Nu spelades en av hans polskor.

Efter ytterligare en polska avslutades allspelet med Lerbo gånglåt, som egentligen är från Österhaninge, men följt med upphovsmannen och döpts om.

Sång- och spelglädje

Antalet grupper och enskilda, som släpptes fram efter allspelet, var så många att de säkert kunde fylla Elektron med sång och musik några dygn framåt.

Inledningen blev annorlunda, men kanske inte sensationell. Rösten lär som bekant vara det äldsta instrumentet och då var Klemmingekörens framträdande en fullträff. Med Elisabeth Lundberg som ledare och Bengt Landin som presentatör bjöds ett program som sent ska glömmas.

Man inledde med Äppelbo gånglåt och "fortsatte" mot Alvdalen i samma landskap. Därifrån blev det en kort färd mot norr, till Jämtland och en fäbodsinspirerad "Gettrall". Som värdig avslutning framfördes en "Polska efter Hjort-Anders". Allt belönades med rungande applåder och ett nytt engagemang.

På stående fot inbjöd Sörmlands spelmansförbunds ordförande Sören Olsson den välsjungande kören till nästa spelmansstämma. Det finns nämligen sörmländsk folkmusik satt för kör.

— Tack, sa Bengt Landin. Vi kommer.

Sedan följde grupperna slag i slag. Där fanns Södertälje musikskolas ungdomslag och de mycket duktiga ungdomarna från Kungsör som är kända under namnet Knätofsarna.

Gnesta och hela östra Sörmland har under 1970- och 1980-talen blivit något av nyckelharpornas förlovade hemland. I Studieförbundet Vuxenskolans regi och under ledning av Nils Holmqvist har det byggts 70—80 nyckelharpor.

Många av byggarna trakterar sina instrument och ett par grupper har bildats. De "äldsta" är spelmanslaget Nyckelknippan, de yngsta Bygdens Blandning.

Båda fanns naturligtvis på plats — de tillhörde tillsammans med Folkets husföreningen, Södermanlands spelmansförbund och Frustuna hembygdsförening, arrangörerna.

Om Nyckelknippans repertoar har vi talat vid flera tidigare tillfällen. Därför en kort presentation av Bygdens Blandnings spelplan, som tolkades av Stig Dillström.

Som en hyllning till framlidne Ceylon Wallin spelades "Polska från Lövsta bruk" och en särskild eloge gick också till en av de sörmländska spelmännens verkligt stora, Spel-Arvid från Trosa, som fanns med bland de medverkande och njöt i fulla drag av sin egen "På tjäderåsen". Bygdens Blandnings tredje bidrag blev Årdalapolska med sång och nog så illfundig text.

Musikalisk milstolpe

Gnestastämman blev en folkmusikalisk milstolpe. Det är inte möjligt att berätta om alla grupper som framträdde, men det bör konstateras, att de samtliga var väl skickade och värdiga representanter när det gäller att slå vakt om den genuina spelmansmusiken.

Lokalerna i Elektron är väl lämpade för arangemang av den här typen. När stämman pågick i A-salen förekom traditionella danslekar för alla åldrar i B-salen.

Efter ett kort uppehåll då stärkande ärtsoppa serverades och fyllda tomma magar, blev det "buskspel". Hela Elektron gick i tonernas tecken. Från de tidigare biblioteksslokalerna, från C-salen, D-salen, vestibuler och korridorer, varhelst ett par eller flera spelsugna kunde samlas, hördes äkta spelmansmusik precis som den ska låta när den är som allra bäst.

CARL-GUSTAF OHLSSON